

ТОЙ, ЩО ЗВОДИТЬ МІСТ УКРАЇНА – ЛУЖИЦЯ (до 80-річчя Володимира Моторного)

Бено БУДАР

*серболужицький поет, прозаїк, публіцист і перекладач,
громадський діяч, головний редактор популярного лужицького
журналу для молоді "Płotjo" ("Полум'я")*

Відданий приятелю і пропагаторе лужицьких сербів, дорогий Володимире Моторний, бажаю Тобі багато-багато щастя у день 80-их уродин! Усі ці роки життя та активної праці Тобі подарував Господь. Тому тішся ними за будь-якої нагоди в колі сім'ї та в колі своїх друзів.

Так само, як міцним залишається старий дуб поміж молодими паростками, протягом десятиліть завдяки дітям, внукам і студентам залишаються молодими Твої дух і душа. Молоді дерева, як і молодих людей, нашою серболужицькою мовою називають одним словом – "młodzina", тобто "молодь". Ось так я перейшов до своєї рідної землі, що їй Ти і знаний український сорабіст Костянтин Трофимович присвятили десятки років наукової та викладацької діяльності у Львівському університеті: велику кількість публікацій у наукових та ненаукових часописах, ґрунтовні монографії та свої серця на заняттях зі студентами.

Ви навчали молоду генерацію нашого слова, нашої літератури, нашої історії, нашої душі так природно і запально, що з неї вийшли поети, перекладачі, журналісти, науковці, які, своєю чергою, присвячують нам вже власні твори, навчають нові покоління нашої мови, популяризують, відвідують лужицьких сербів і підтримують зв'язки з ними в різних сферах життя.

За цей Твій духовний урожай, зерна якого проростатимуть і в майбутньому, ми Тобі надзвичайно вдячні. Ідеї Твоєї сорабістичної діяльності втілилися в життя. Старе дерево дало у Львові і в Україні паростки: з новим натхненням і молодістю зеленню. Я радію цьому на вершині свого життя! І Ти радій також: з Костянтином Трофимовичем Ви створили у Львівському університеті один з найбільших сорабістичних осередків у світі.

На багатьох опорах тримається міст Україна – Лужиця. У своїй "Стодолі", в ста метрах від будинку покійного Юрія Брезана¹ в Горньому Гайнку (нім. Драйгойзер), я створив невеличкий музей серболужицької літератури. Проте в ньому присутня й Україна. І книга про бої 2-го Українського фронту під командуванням маршала І. Конєва на території Лужиці в останні дні війни. Вони були тут дуже запеклими. Німецький генерал Шернер, відомий своєю рішучістю та розумом, із своїм мобільним та відданим Гітлеру військом переважно з молодих солдатів наступав на 2-ий Український, наче злий дух. Саме тут: від Будишина аж до наших сіл посеред Верхньої Лужиці і далі в напрямі на Берлін. Воювали за кожне окреме село. В жорстоких великих та менших битвах полягло чимало українських та польських вояків, чимало було поранено. Високу ціну заплатили вони за те, що тут, у Лужиці, закрили німцям дорогу на Берлін, що звільнили таким чином лужицький народ від фашизму. А як пережили цей час самі серболужичани?

Десять років поспіль я записував спогади лужицьких жінок, матерів та удів про те, як їм вдалося витримати між двома фронтами у нелегкі дні від 20 квітня аж до самого

¹ Юрій Брезан (1916–2006) – перший серболужицький професійний письменник, який успішно працював у трьох літературних жанрах – примітка перекладача.

закінчення війни. Вони ж здебільшого залишилися дома без чоловіків, з дітьми на руках, з худобою, яку треба було доглядати. Зараз я працюю над книгою під робочою назвою “Також я мала щастя...”. Вона має побачити світ у нашому лужицькому видавництві навесні наступного року, тобто через 65 років після закінчення найстрашнішої війни в історії людства. Сто жінок розкажуть у ній про свої драматичні воєнні переживання – сто мозаїкових камінчиків у картину найбільшої трагедії у Лужиці (хіба що тридцятилітню війну можна поставити в один ряд з нею).

Ще однією опорою мосту Україна – Лужиця є для мене книга В. Моторного та К. Трофимовича “Серболужицкая литература. История, современность, взаимосвязи”, що вийшла 1987 року у Львові. Автори подарували її мені з підписом “від щирого серця як спогад про наші зустрічі в Україні і в Лужиці” під час свого перебування в Будишині 24 жовтня 1988 року. Для мене це важлива книга і дорогоцінний духовний скарб. А на одній полиці з нею – видана у 1984 р. збірка серболужицьких оповідань “Дивна любов”, до якої разом з К. Трофимовичем Ти написав детальну передмову про історію моєї рідної літератури. І що дуже тішить: багато ваших студентів спробували себе в ній як перекладачі! **Цими знаннями і гордістю за слов’янські взаємини я ділюся сьогодні у своїй “Стодолі” з лужицькими школярами і студентами.**

За цією опорою можна побачити й інші, на яких тримається міст Україна – Лужиця: це започатковані у 80-ті роки Міжнародні сорабістичні семінари, це наукові публікації, а ще дисертації, передусім про нашу мову. Вона, серболужицька мова, є для нас аж до сьогодні міцним коренем нашої особливої ідентичності серед німецького мовного моря протягом тисячі років. І цей старий корінь сягає таких глибин великої загальнослов’янської мови, що дає нам змогу чудово порозумітися завдяки словам й відчуттям навіть через такий довгий міст.

Важлива опора мосту перебуває глибоко в моїй пам’яті: Твої учні, покійні Володимир Лучук та його дружина Оксана. Їхня перекладацька діяльність на ниві лужицької поезії, яку продовжили їхні сини, є надзвичайно важливою для нас, лужицьких сербів. Це стосується також невеликих антологій серболужицьких віршів та статей про нас в українських газетах і часописах. Для невеликого народу кожна публікація є особливою радістю, оскільки в такий спосіб сприяє збільшенню нашого національного оптимізму. А він нам дуже потрібний, кожного разу знову!

Любий ювіляре, Ти добре знаєш, що я завжди почував себе у вас в Україні, у Львові і в університеті, як удома. Вже тридцять років. Під час останнього перебування у 2007 р. мені було особливо приємно почути на сорабістичному семінарі український переклад мого оповідання “Я знайшов свого батька...”².

В його продовженні – творі “Анна – місто Віттіхенау” – я розповідаю про те, як мій батько, майор, що воював на 1-му Білоруському фронті під командуванням маршала Г. Жукова, зустрівся у червні 1945 р., коли отримав призначення у військову комендатуру в Кулові (нім. Віттіхенау), моєму рідному містечку в центрі Лужиці, з моєю мамою. Український переклад цього важливого для мене оповідання вміщено нижче у збірнику на Твою пошану. За це Тобі і вам усім в Україні, особливо перекладачці Оксані Лазор, велике спасибі. Адже для мене це дуже особистий міст між Україною та Лужицею.

Переклад з верхньолужицької Оксани ЛАЗОР

² Уривок з оповідання Бено Будара “Я знайшов свого батька...” в перекладі українською мовою зачитано під час засідання Круглого столу, присвяченого пам’яті Юрія Брезана, в рамках XII Міжнародного сорабістичного семінару, що відбувся у Львівському університеті імені Івана Франка 10–12 жовтня 2007 р. Повну українську версію оповідання вміщено в: Питання сорабістики. XII Міжнародний сорабістичний семінар = Prašenja sorabistiki. XII Mjezynarodny sorabistiski seminar. Львів: Видавничий центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2009. С. 204–216 – примітка перекладача.